

<https://doi.org/10.32820/2074-8922-2018-59-11-17>
УДК 378.147.88

РОЛЬ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ В ПІДГОТОВЦІ ІНЖЕНЕРА-ПЕДАГОГА ТРАНСПОРТНОГО ПРОФІЛЮ

©Іванова А.В.

Українська інженерно-педагогічна академія

Інформація про автора:

Іванова Альона Владиславівна: ORCID: 0000-0002-8106-5070; ivanovaalenna@ukr.net; аспірант кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти; Українська інженерно-педагогічна академія; вул. Університетська 16, м. Харків, 61003, Україна.

Автором у статті розглянуто суть і особливості виробничої практики як самостійної форми виробничого навчання, в процесі якої студенти за умов діючого виробництва виконують реальні виробничі завдання, визначені навчальною програмою. Окреслено об'єктивні і суб'єктивні причини, зумовлені проблемами, що виникли за останні десятиліття в системі виробництва країни. Схарактеризовано перспективи для організації виробничої практики фахівця у зв'язку з положеннями державної політики в галузі професійної підготовки. На підставі аналізу визначених науковцями провідних положень виробничої практики окреслено основні функції підготовки майбутнього фахівця, що забезпечуються виключно під час виробничої практики: соціалізація молодого людини в реальній сфері життя; формування ставлення до майбутньої професійної справи на підставі реальних умов, схильностей, інтересів і прагнень, особистісних якостей; розширення змісту освітньо-професійної підготовки майбутнього фахівця; формування самостійності і прагнення до постійного самовдосконалення. Зроблено висновок про необхідність акцентування уваги на цілеспрямованому характері використання виробничої практики в забезпеченні сформованості професійної компетентності інженера-педагога, враховуючи навчальний і виховний потенціал виробничої практики під час професійної підготовки. Визначено мету виробничої практики майбутнього інженера-педагога транспортного профілю на підставі урахування його професійних функцій. Окреслено перспективи розроблення системи формування фахової компетентності майбутнього фахівця з використанням потенціалу виробничої практики.

Ключові слова: виробнича практика, роль, інженер-педагог транспортного профілю, професійна підготовка, вищий інженерно-педагогічний заклад освіти, майбутній фахівець, професійна діяльність.

Іванова А.В. «Роль производственной практики в подготовке инженера-педагога транспортного профиля»

Автором в статье рассмотрены сущность и особенности производственной практики как самостоятельной формы производственного обучения, в процессе которой студенты в условиях действующего производства выполняют реальные производственные задачи, которые определены учебной программой. Определены объективные и субъективные причины, обусловленные проблемами, возникшими в последние десятилетия в системе производства страны. Охарактеризованы перспективы для организации производственной практики специалиста в связи с положениями государственной политики в области профессиональной подготовки. На основе анализа ведущих положений производственной практики, на которые обращают внимание ученые, определены основные функции подготовки будущего специалиста, обеспечивающиеся исключительно во время производственной практики: социализация молодого человека в реальной сфере жизни; формирование отношения к будущей профессиональной деятельности на основании реальных условий, склонностей, интересов и стремлений, личностных качеств; расширение содержания образовательно-профессиональной подготовки будущего специалиста; формирование самостоятельности и стремления к постоянному самосовершенствованию. Сделан вывод о необходимости акцентирования внимания на целенаправленном характере использования производственной практики в обеспечении формирования профессиональной компетентности инженера-педагога, учитывая учебный и воспитательный потенциал производственной практики во время профессиональной подготовки. Определены цели производственной практики будущего инженера-педагога транспортного профиля на основании учета его профессиональных функций. Определены перспективы разработки системы формирования профессиональной компетентности будущего специалиста с использованием потенциала производственной практики.

Ключевые слова: производственная практика, роль, инженер-педагог транспортного профиля, профессиональная подготовка, высшее инженерно-педагогическое учреждение образования, будущий специалист, профессиональная деятельность.

A. Ivanova “The role of industrial placement in vocational training of engineers-teachers of the transport industry”

The article considers the essence and features of industrial placement as an independent form of industrial training, in the process of which students perform real production activities specified in the academic curriculum, and reveals objective and subjective reasons conditioned by the problems that have emerged during the last decades in the country's production system. The paper characterizes the prospects of organizing industrial placement taking into account the provisions of the public policy on vocational training. On the basis of the analysis of certain principal provisions for industrial placement that scientists pay special attention to, the author defines the main functions of future specialists' vocational training, which are realized exceptionally during industrial placement: real-life socialization of young people; development of a positive attitude towards the future professional activity on the basis of real-life conditions, inclinations, interests, aspirations, and personality qualities; expansion of the content of future specialists' educational and vocational training; development of independence and a strong need for permanent self-perfection. The author has come to the conclusion about the necessity of paying attention to the purposeful pattern of using industrial placement for the development of vocational competence of future engineers-teachers taking into account educational and pedagogic potential of industrial placement during the process of vocational training. The aim of industrial placement of future engineers-teachers of the transport industry is defined regarding their professional functions. The paper outlines some prospects of designing a system of the development of vocational competences of future specialists, using the potential of industrial placement.

Keywords: industrial placement, role, engineer-teacher of the transport industry, vocational training, engineering-pedagogical higher educational establishment, future specialist, professional activity.

Постановка проблеми. Місія випускника закладу вищої інженерно-педагогічної освіти полягає в забезпеченні ефективної професійної підготовки кадрів для виробничої галузі. Відповідно до спеціалізації, інженер-педагог може виконувати професійні функції у сфері виробництва і послуг, а також завдяки сформованим педагогічним компетентностям здійснювати функції зі створення виробничого потенціалу країни. Професійна освіта, що є єдиною сферою, яка спеціалізується на відтворенні провідного складника продуктивних сил суспільства – кваліфікованих працівників для всіх галузей матеріального і нематеріального виробництва, а також для різних видів виробничої діяльності – потребує інженера-педагога, готового ефективно працювати в цій галузі. Ефективність реалізації такої ролі залежить від рівня готовності фахівця виконувати професійні функції, яка забезпечується під час спеціально організованої професійної підготовки як цілісної системи, в змісті якої має бути передбачено врахування всіх потреб і вимог до майбутнього фахівця у світлі виконуваних ним функцій.

Традиційно в змісті професійної підготовки провідне місце посідає теоретична підготовка, спрямована на формування всебічно розвиненої особистості, покликаної виконувати активну роль у суспільстві як

громадянин, представник еліти держави. Безперечно, провідне місце в теоретичній підготовці фахівця належить блоку професійно орієнтованих дисциплін як сконцентрованої бази необхідних фундаментальних наук для виконання професійних функцій. Такі дисципліни для фахівця інженерно-педагогічної галузі створюють основу його спроможності виконувати функції відповідно до інженерної спеціалізації (машинобудівельної, будівельної, радіотехнічної, транспортної, харчової, швейної тощо), а також є основою для виконання педагогічних функцій.

Проте, крім теоретичної підготовки, важлива роль у підготовці фахівця до професійної діяльності належить практичній підготовці. Підходи до її організації потребують суттєвих змін відповідно до змінених умов і розроблених концептуальних підходів на рівні пріоритетів державної політики в галузі вищої освіти. Однією з найбільш гострих проблем, як зазначають дослідники, є відрив традиційного навчання від суті соціальної практики суспільства і тієї професійної діяльності, заради якої це навчання і здійснюється, що в деяких випадках зумовлює відчуження студента від світу праці та обраної ним професії [3]. Підготовка сучасного фахівця має відповідати потребам професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему професійної підготовки студентів інженерно-педагогічних спеціальностей на сучасному етапі розвитку вищої освіти розглянуто в працях Н. Брюханової, О. Коваленко, Д. Коваленка, М. Лазарева, Т. Лазаревої, Л. Штефан, В. Хоменка та інших. У дослідженнях науковців обґрунтовано шляхи підвищення ефективності професійної підготовки майбутнього фахівця з урахуванням інженерних спеціалізацій. Вивченням проблеми організації виробничої практики в останні десятиріччя займалось багато вітчизняних і зарубіжних науковців (Н. Ничкало, В. Скакун, Л. Сушенцева, Л. Тархан, Л. Усеїнова та інші). Проте бракує досліджень з організації виробничої практики майбутніх інженерів-педагогів транспортного профілю. Невизначеними залишаються проблеми ролі і призначення виробничої практики в підготовці фахівця і перспективи їх подолання.

Постановка завдання. Метою статті є з'ясування ролі виробничої практики в підготовці інженера-педагога транспортного профілю, можливостей її організації відповідно до сучасних умов професійної підготовки фахівця.

Виклад основного матеріалу. Органічне поєднання функцій інженерної і педагогічної діяльності зумовлює необхідність володіння фахівцем компетентностями інженерної і педагогічної галузей для забезпечення опанування майбутніми виробниками в професійній освіті конкретної спеціальності в галузі виробництва і послуг.

В енциклопедії професійної освіти поняття «виробнича практика» характеризується як самостійна форма виробничого навчання, в процесі якої студенти за умов діючого виробництва виконують реальні виробничі завдання, що визначені навчальною програмою. Виробнича практика виступає інтегруючим видом підготовки фахівця, завдяки якому студенти вивчають технологічні процеси, специфіку організації праці та засоби виробництва, вдосконалюють уміння і навички, опановують нову техніку й обладнання, розширюють і поглиблюють виробничий досвід [1 **Error! Reference source not found.**, с. 354–356]. Як бачимо, провідна роль у формуванні умінь практичної професійної діяльності майбутнього фахівця є беззаперечною. Саме виробнича практика, на думку дослідників, «сприяє зростанню міцності теоретичних знань, удосконаленню та

закріпленню практичних умінь, навичок, розвитку професійної самостійності студентів, оволодінню ними прогресивними технологіями, сучасним обладнанням та досвідом роботи новаторів виробництва» [5, с.167]. Проте основна проблема полягала в забезпеченні ефективності такої практики через об'єктивні причини, зумовлені проблемами, що виникли за останні десятиліття в системі виробництва країни. Так, у наш час соціально-економічної кризи, в якій опинилася наша країна і яку поки не спроможна подолати, більшість підприємств, потужних і перспективних колись, припинили свою діяльність; значно скоротився і продовжує скорочуватися штат працівників, які могли б поділитися власним досвідом із майбутніми фахівцями безпосередньо у виробничій діяльності; деякі діючі підприємства не спроможні придбати сучасні машини, обладнання і устаткування відповідно до сучасних технологій для прискорення технологічних процесів і полегшення людської праці. Крім об'єктивних причин, існують і такі, що зумовлені людським фактором: компетентності, отримані майбутніми фахівцями в закладах вищої освіти, не відповідають вимогам сучасного виробництва; керівники підприємств не бажають брати практикантів на період практики через необхідність додаткового навантаження на своїх працівників; потенційні працедавці не бачать перспективи власної участі в підготовці майбутнього фахівця для власного виробничого підприємства тощо.

Такі проблеми, що впливали на забезпечення організації виробничої практики, вирішувалися, як правило, заміною передбаченої в закладі вищої освіти виробничої практики на виробництвах на її організацію в навчальних майстернях, що й дотепер залишається чи не єдиним шляхом її забезпечення. Безперечно, в результаті такої заміни спостерігається зниження рівня професійної підготовки, насамперед, професійної адаптації випускників, їх готовності до самостійної професійної діяльності.

На сучасному етапі розвитку системи середньої професійної і вищої освіти проблема підвищення ефективності виробничої практики розглянута на державному рівні шляхом декларування положень дуальної форми навчання. Прийняття Закону України «Про освіту», що декларує запровадження дуальної форми навчання як способу здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання

осіб у закладах освіти (в інших суб'єктів освітньої діяльності) з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації, як правило, на основі договору) після її експериментальної апробації на підставі Наказу міністерства освіти і науки України від 16.03.2015 року № 298 упродовж 2015-2017 років на експериментальних площадках певних навчальних закладів професійно-технічної освіти відкрило нові перспективи для організації виробничої практики. Але, разом із тим, поставило нові проблеми перед закладами освіти й виробничими підприємствами, які потребують нагального вирішення на рівні методики забезпечення такої співпраці суб'єктів у цьому напрямі. Переслідуючи основне завдання упровадження елементів дуальної форми навчання – усунути основні недоліки традиційних форм і методів навчання майбутніх кваліфікованих робітників, подолати розрив між теорією і практикою, освітою й виробництвом, та підвищити якість підготовки кваліфікованих кадрів із урахуванням вимог роботодавців у рамках нових організаційно-відмінних форм навчання – багато чого треба зробити в плані розробки покрокових дій.

Те, що заклади вищої освіти є зацікавленими в такій співпраці, не викликає сумнівів, урахувавши ту роль, яку покладають науковці і практики саме на цю форму професійної підготовки майбутнього фахівця. Так, у дослідженні Т. Попової розкрито суть виховного потенціалу виробничої практики, а також визначено, що професійне виховання забезпечується, по-перше, принципом єдності теорії та практики, по-друге, інтеграцією навчання та виховання в єдиний процес [9, с. 13]. Дослідниця стверджує, що ефективне формування у студентів стійких умінь і навичок за виробничим профілем, а також важливих якостей особистості можливо лише у процесі виробничої практики на кращих підприємствах відповідної галузі, що перебувають на вістрі останніх наукових досягнень, оснащених найновітнішим устаткуванням.

У чому ж основне призначення і що забезпечує виробничу практику в підготовці майбутнього фахівця? Особливість підготовки фахівця на сучасному етапі полягає в тому, що ринкова економіка вимагає від кваліфікованих працівників не тільки володіння спеціальними знаннями, що забезпечується під час організації їхньої теоретичної професійної підготовки, але й здобуття практичного

досвіду виконання професійних функцій. Виробнича практика для студентів — це перша безпосередня зустріч з обраною спеціальністю і відповідним професійним середовищем. Вона має велике значення для майбутніх фахівців і суттєво впливає на їхній професійний і психологічний розвиток [7]. Узагальнюючи проведений аналіз праць дослідників ролі виробничої практики в підготовці майбутнього фахівця, можна визначити декілька основних положень, що підтверджують її провідну роль у забезпеченні ефективності професійної підготовки.

По-перше, виробнича практика забезпечує соціалізацію молодого людини в реальній сфері життя, в якій вона має щось створювати, виробляти. Науковці зазначають важливість спеціальної роботи в напрямі соціалізації студентської молоді, використовуючи при цьому можливість різних напрямів і форм професійної підготовки [1]. На відміну від практики, навчальний процес, яким би добре організованим він не був, все одно залишається лише моделлю реального професійного життя. Квазіпрофесійна діяльність є умовною реальністю, в якій важко передбачити всі відносини трудового процесу. Вхідження у виробничий колектив, уміння в ньому себе позиціонувати, підкорюватися висунутим вимогам, виконувати або віддавати накази, уміння узгоджувати власні бажання і потреби з необхідністю виконання поставлених завдань – усе це представляє собою підґрунтя для професійного становлення майбутнього фахівця. Воно є не менш важливим, ніж опанування базою професійно необхідних теоретичних знань.

По-друге, під час виробничої практики в студента формується ставлення до майбутньої професійної справи на підставі реальних умов, певні схильності, інтереси і прагнення, особистісні якості для забезпечення необхідного результату на конкретному робочому місці. За сучасною концепцією, професійно важливі якості особистості, необхідні майбутнім фахівцям, мають бути сформовані вже під час здобування освіти. Це зумовлено швидкозмінними тенденціями автоматизації та інформатизації технологічних процесів, які вимагають від молодих спеціалістів умінь швидко адаптуватися до сучасного виробництва [8, с. 4-5]. Так, готовність майбутніх фахівців до трудової діяльності, їхня професійна спрямованість і самостійність, мотивація до праці виховується у процесі продуктивної праці на підприємствах у період виробничої практики [2, с. 4]. Тільки

практична участь у виробничому процесі з обраного професійного напрямку дозволить студенту не тільки реально побачити всі позитивні і негативні боки технічного стану виробництва, оцінити перспективи його розвитку, а також подальшої власної в ньому реалізації, але й остаточно визначитися в правильності вибору професії. Краще це зробити під час професійної підготовки, ніж витратити час, сили і фінансові ресурси для опанування тієї галузі, в якій ти не працюватимеш, що зрозумієш лише після працевлаштування за фахом.

По-третє, праця на виробництві в період виробничих практик дає студенту, майбутньому фахівцеві, керівникові, такі практичні навички, навчання яким, як правило, й не передбачено освітньо-професійними програмами підготовки, навчальними планами або які формуються поверхово без акцентування на їхній важливості й необхідності, а іноді й суті. Безперечно, неможливо передбачити всі необхідні вміння і навички, яким би досконалим не виявлявся зміст усіх навчальних дисциплін як елементів плану професійної підготовки. Це вміння працювати з документацією конкретного виробництва, з управління персоналом (проведення нарад, співбесід, атестацій тощо), розуміння ролі і необхідності застосування в певних ситуаціях практичної діяльності знань таких дисциплін як охорона праці, пожежна і промислова безпека тощо. Таким чином, виробнича практика дозволяє розширити зміст освітньо-професійної підготовки майбутнього фахівця.

По-четверте, формування самостійності і прагнення до постійного самовдосконалення науковці пов'язують також із виробничою практикою, що дозволяє майбутньому фахівцеві подивитися на себе, оцінити себе в обраній професії. Доречними є висновки з дослідження А. Крохмаль, яка проблему формування самостійності майбутніх інженерів розглядає у зв'язку з практикою. Так, на думку автора, «найбільш ефективним при цьому є опертя на особистісно-професійний досвід студентів, який вони набувають під час виробничих практик, у процесі професійної діяльності і виконання науково-дослідних проектів. Участь у практичній діяльності найбільш повно дозволяє усвідомити студенту брак у себе знань, умінь, якостей, необхідних для успішної професійної самореалізації, і спонукає майбутнього фахівця до активного самовдосконалення» [6, с.8]. Організація

співробітництва, розуміння іншої людини в процесі співпраці, обмін ідеями, думками, пропозиціями розкривають професійний потенціал студентів. На думку О. Коломієць, готовність до професійної самореалізації майбутніх інженерів формується саме під час виробничої практики, бо здійснення конкретних технічних дій вимагає співвіднесення власних здібностей і вимог професійної діяльності [4]. Отже, виробнича практика надає можливість майбутньому фахівцеві на підставі власних уявлень співвіднести вимоги реальної професійної діяльності з рівнем готовності до виконання професійних функцій і намітити шляхи самовдосконалення.

Отже, враховуючи навчальний і виховний потенціал виробничої практики під час професійної підготовки інженера-педагога, на сучасному етапі варто акцентувати увагу на цілеспрямованому характері її використання в забезпеченні сформованості професійної компетентності фахівця. Так, у контексті формування професійної компетентності майбутніх інженерів-педагогів Л. Усеїнова зазначає, що професійно-практична компетентність формується за її компонентами через систему практичної підготовки в умовах виробничої практики, виконуючи її базові функції. При цьому об'єкт нерозривно пов'язаний із суб'єктом – студентом-практикантом, який, здійснюючи навчальну та самостійну діяльність на практиці, реалізує її функції [10, с. 7].

Науковці звертають увагу на те, що формування професійно-виробничих компетенцій фахівця неможливе без цілеспрямованого створення належних організаційно-педагогічних умов: ретельна підготовка до проведення виробничої практики (знайомство з підприємством, технікою безпеки на виробництві, інженерно-технічними працівниками та ін.); організація підприємством технічного керівництва студентами (виділення інженерно-технічних керівників та кваліфікованих робітників для роботи зі студентами); організація та здійснення навчально-виховного процесу в ході виробничої практики (забезпечення студентів певним обсягом роботи, спостереження за умовами їхньої праці, організація та проведення інструктажів, ведення обліково-звітної документації та ін.); надання студентам можливостей для вивчення передового виробничого досвіду на підприємстві [9, с. 14-15].

Ураховуючи, що інженер-педагог транспортного профілю забезпечує підготовку фахівця транспортної галузі, він сам має розумітися на питаннях із технічної експлуатації, ремонту, діагностування та сервісного обслуговування автомобілів, двигунів, механічного устаткування тощо. Практична готовність фахівця до виконання професійних функцій (проектувально-конструкторської, організаційно-управлінської, технологічної, навчально-виховної, науково-дослідницької) має забезпечуватися під час виробничої практики на транспортних підприємствах. Для виконання цих функцій майбутній фахівець, володіючи базовими знаннями (з технічної експлуатації, ремонту, діагностування та сервісного обслуговування автомобілів; конструювання двигунів і автомобілів; виробництва та ремонту машин і механічного устаткування, двигунів і турбін, елементів для механічних передач, технічного обслуговування та ремонту автомобілів тощо), має відпрацьовувати у виробничих умовах на базі підприємства практичні вміння: організації технічного обслуговування та ремонту, виробничої експлуатації автомобільного і міського транспорту; визначати потреби машини в ремонтно-обслуговуючих діях; здійснювати розрахунок штатів ремонтного підприємства і робочих місць, основного обладнання і площі; компоновку дільниць пунктів і цехів тощо.

Метою виробничої практики студентів вищого інженерно-педагогічного закладу освіти транспортного профілю є: ознайомлення студентів із транспортним підприємством, особливостями й умовами праці його працівників; аналіз організаційної і

загальної діяльності; формування і поглиблення теоретичних і практичних професійних знань, отриманих під час теоретичного вивчення загальнопрофесійних дисциплін; здобування і закріплення первинних виробничих навичок; отримання досвіду самостійної праці; вивчення діяльності транспортних підприємств; аналіз технологічних і організаційних процесів робіт із виробництва, технічного обслуговування, ремонту і експлуатації транспортних засобів. Ураховуючи реальні можливості конкретного підприємства, певні завдання можуть набувати пріоритетного характеру.

Отже, незаперечна позитивна і важлива роль виробничої практики в професійній підготовці майбутнього фахівця інженерно-педагогічної галузі транспортного профілю вимагає пошуку шляхів налагодження співпраці між закладами вищої освіти і транспортними підприємствами в плані її ефективної організації на методичному рівні, що матиме позитивний вплив як для системи вищої інженерно-педагогічної освіти, так і для підприємств транспортної галузі.

Висновки. На підставі аналізу наукових праць дослідників виробничої практики в підготовці майбутнього фахівця, проблем і потенційних можливостей в її організації, визначено роль виробничої практики інженера-педагога транспортного профілю.

Перспективи подальших досліджень. Окреслення ролі виробничої практики в підготовці інженера-педагога транспортного профілю створює підстави для розроблення системи формування фахової компетентності майбутнього фахівця з використанням потенціалу виробничої практики.

Список використаних джерел

1. Васильєва М. П. Технології соціально-педагогічної роботи зі студентською молоддю / М. П. Васильєва, М. К. Подберезський // Науковий часопис. Серія 11. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. – 2018. – Вип. 24 (1 том). – С. 41-48.
2. Живойкин Ю. М. Педагогические условия совершенствования производственной практики студентов современных учреждений среднего профессионального образования : дис. канд. пед. н.: 13.00.08 / Ю. М. Живойкин. – Чебоксары, 2005. – 257 с.
3. Коваленко Д. В. Теоретико-методичні основи системи неперервної професійно-правової підготовки інженерів-педагогів : дис. д-ра пед. наук: 13.00.04 / Д. В. Коваленко; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Харків, 2016. – 486 с.
4. Коломієць О. В. Організація виробничої практики на засадах партнерської взаємодії як умова формування готовності майбутніх інженерів до професійної самореалізації / О. В. Коломієць // Науковий огляд. – 2015. – № 7 (17). – С. 1-9.

5. Косяк І. Формування професійної компетентності майбутніх інженерів-педагогів за профілем технологія виробів легкої промисловості під час виробничої технологічної практики [Електронний ресурс] / І. Косяк // Збірник наукових праць Уманського держ. пед. ун-ту імені Павла Тичини. – 2015. – Вип. 1. – С. 165-170. – Режим доступу: http://library.udpu.org.ua/library_files/zbirnuk_nayk_praz/2015/1/22.pdf
6. Крохмаль А. М. Формування потреби у професійному самовдосконаленні студентів вищих технічних навчальних закладів : автореф. дис. канд. пед. наук: спец. 13.00.04 / А. М. Крохмаль. – Харків, 2012. – 20 с.
7. Литвинова Н. В. Место производственной практики в формировании профессиональной компетентности будущих инженеров-педагогов строительного профиля / Н. В. Литвинова // Молодой ученый. Педагогика. – 2016. – № 8 (112). – С. 984-986.
8. Попенко И. А. Оптимизация производственной практики в учреждениях начального профессионального

образования: дис. канд. пед. н.: 13.00.08 / И. А. Попенко. – Челябинск, 2003. – 177 с.

9. Попова Т. І. Педагогічні умови організації виробничої практики у професійно-технічних училищах швейного профілю в Україні (друга половина ХХ століття) : автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.01 / Т. І. Попова. – Харків, 2007. – 21 с.

10. Усеїнова Л. Ю. Формування професійно-практичної компетентності майбутніх інженерів-педагогів в умовах виробничої практики : автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.04 / Л. Ю. Усеїнова; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування. – Київ, 2010. – 20 с.

11. Энциклопедия профессионального образования: в 3-х т. / под ред. С. Я. Батышева. – М. : АЛО, 1999. – Т. 2 : М-П. – 488 с.

References

1. Vasylieva, MP & Podberezskyi, MK 2018, 'Tekhnolohii sotsialno-pedahohichnoi roboty zi studentskoiu moloddiu' [Technologies of social-pedagogical work with students]. *Naukovyi chasopys. Seriia 11. Sotsialna robota. Sotsialna pedahohika*, iss. 24, vol. 1, pp. 41-48.
2. Zhivojkin, JuM 2005, 'Pedagogicheskie uslovija sovershenstvovaniija proizvodstvennoj praktiki studentov sovremennyh uchrezhdenij srednego professionalnogo obrazovaniija', [Pedagogical conditions for improving the practical training of students of modern institutions of secondary vocational education], Kand.ped.n. thesis, Cheboksary.
3. Kovalenko, DV 2016, 'Teoretyko-metodychni osnovy systemy neperervnoi profesiino-pravovoi pidhotovky inzheneriv-pedahohiv', [Theoretical and Methodical Foundations of the System of Continuing Professional-Legal Training of Engineers-Teachers] Doct.ped.n. thesis, Kharkivskiy natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni Hryhoriia Skovorody, Kharkiv.
4. Kolomiets, OV 2015, 'Orhanizatsiia vyrobnychoi praktyky na zasadakh partnerskoi vzaemodii yak umova formuvannia hotovnosti maibutnikh inzheneriv do profesiinoi samorealizatsii', [Organization of productive practice on the basis of partner cooperation as a condition of forming of readiness of future engineers to professional self-realization], *Naukovyi ohliad*, no. 7 (17), pp.1-9.
5. Kosiak, I 2015, 'Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh inzheneriv-pedahohiv za profiilem tekhnolohiia vyrobiv lehkoi promyslovosti pid chas vyrobnychoi tekhnolohichnoi praktyky', [Formation of professional competence of future engineers-teachers on the profile of light industry products technology during manufacturing technological practice], *Zbirnyk naukovykh prats Umanskooho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychyny*, iss. 1, pp. 165-170, viewed 10 March 2018, <http://library.udpu.org.ua/library_files/zbirnyk_nayk_praz/2015/1/22.pdf>.
6. Krokmal, AM 2012, 'Formuvannia potreby u profesiinomu samovdoskonalenni studentiv vyshchyykh tekhnichnykh navchalnykh zakladiv', [Organization of productive practice on the basis of partner cooperation as a condition of forming of readiness of future engineers to professional self-Realization], Kand.ped.n. abstract, Kharkiv.
7. Litvinova, NV 2016, 'Mesto proizvodstvennoj praktiki v formirovanii professional'noj kompetentnosti budushhih inzhenerov-pedagogov stroitel'nogo profil'ja', [Place of industrial practice in formation of professional competence of future engineers-teachers of construction profile], *Molodoj uchenyj. Pedagogika*, no. 8 (112), pp. 984-986.
8. Popenko, IA 2003, 'Optimizacija proizvodstvennoj praktiki v uchrezhdenijah nachalnogo professionalnogo obrazovaniija', [Optimization of industrial practice in

institutions of primary vocational education], Kand.ped.n. thesis, Cheljabinsk.

9. Popova, TI 2007, 'Pedahohichni umovy orhanizatsii vyrobnychoi praktyky u profesiino-tekhnichnykh uchylshchakh shveinoho profilu v Ukraini (druga polovyna KhKh stolittia)', [Pedagogical conditions of organization of production practice in vocational schools of the sewing profile in Ukraine (second half of the twentieth century)], Kand.ped.n. abstract, Kharkiv.

10. Useinova, Llu 2010, 'Formuvannia profesiino-praktychnoi kompetentnosti maibutnikh inzheneriv-pedahohiv v umovakh vyrobnychoi praktyky', [Formation of professional-practical competence of future engineer-teachers in the conditions of production practice], Kand.ped.n. abstract, Natsionalnyi unistyut bioresursiv i pryrodokorystuvannia, Kyiv.

11. Batyshev, SJa (ed.) 1999, *Jenciklopedija professionalnogo obrazovaniija*, [Encyclopedia of vocational education], vol. 2, ALO, Moskva.

Стаття надійшла до редакції 04.04.2018р.